

EDINOST

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

„Edinost je moč“.

„EDINOST“
izhaja po trikrat na teden v šestih izdanjih ob **torih, četrkih in sobotah**. Zjutranje izdanje izhaja ob 6. uri zjutraj, večerno pa ob 7. uri večer. — Obojno izdanje stane: za jeden mesec . f. 1.—, izven Avstrije f. 1.50 za tri mesece 3.— : 4.50 za pol leta 6.— : 9.— za vso leto 12.— : 18.—
Naročnino je plačevati naprej na naročbe brez priložene naročnine se uprava ne ozira.

Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 3 nč., izven Trsta po 4 nč.

Oglasi se računajo po tarifu v petitu; za naslove s debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor obsega navadnih vrstic. Poslana, osmrtnice in javne zahvale, domači oglasi itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu ulica Caserma št. 13. Vsako pismo mora biti frankovano, kor nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in oglase sprejema *upravnštvo* ulica Molino piccolo št. 3, II. nadst. Naročnino in oglase je plačevati loco Trst. Odprte reklame sije se proste pošitine.

Odkrita beseda

o priliki „otvoritve“ „Narodnega doma“ v Ljubljani.*)

(Izv. dopis.)

„Gospod in hlapec, bogatin in siromak, mešan in kmetovalec donášali so za zgradbo njegovo in marsikak vinar „uboge vdevo“ položen je bil na štrvenik...“

Is govora *Hribarjevoga* na otvoritvenem banketu.

„Zdi se mi, kakor da se je „pri tej slavnosti posabilo na „onoga, ki je zgradil „Narodni „dom, — na narod slovenski...“

Is govornika *Tačarjevoga* na otvoritvenem banketu.

Praznično obleko nadóla si je bila Ljubljana.

Ponosno plapolajo raz visoka okna narodne trobojnice, po okrašeni dunajski cesti navzdol pa se vije nepregleden slavnosten sprevod. Na čelu jaha na čilih konjičih slikovit sokoleki banderij, za njim koraka pod združenimi zastavami vseh narednih društev ljubljanskih veselolesnih lic slavnostni odbor, potem pa se vrsti zastava za zastavo slovenskih društev izvenljubljanskih, do kjer ti sega navdušeno oko. Vsi so prišli, vsi, od Drave in Adrije, od Sočejin Sotle, vsi, gospodje in hlapci, bogataši in siromaki, vsi ti so prinašali k ponosni zgradbi narodovi. In ko koraka po prenovljeni Ljubljani vesela, nepregledna množica slovenskih mož in žena, jo pozdravljajo od desne in leve urnebesni živio-klici, raz okičena okna pa se usiplje nanje toča duhtečih cvetlic. In tam pred ponosno novo narodno palačo pričakuje sprevoda četa slovenskih duhovnikov — a jedna jedina molitev kipi proti jasnemu nebu iz tisoč in tisoč slovenskih arc tedaj, ko z blagoslovljeno vodo priporoča varstvu Božjemu duhovnik — narod in dom njegov.

*) Priznavamo, da je v tem članku mnogo, premegega poline. Ali članek prihaja od moša, o katerem vemo: da korenito pozna razmere in o katerem vemo, da je — rodoljub v najlepšem in najširšem pomenu te besede, da je absolutno izključena misel, da bi ta moš hotel kaj drugega nego — dobro; od moša, katerega slovensko rodolubje nam je v jamstvo, da mu v tej rezki izjavi ni vodilo parosa subjektivno čustvovanje do te ali one osebe, ampak le ljubezen do stvari, do ukupne naše narodne stvari. Takim izjavam, došlim od takega moša, nismo mogli odreči prostora. Nadejamo se torej, da se dejstvu, da smo objavili ta članek, ne bode pripisoval drug namen, nego ta, ki nam je bil v resnici in jedino odločilen: namen, da koristimo stvari s tem, da opozarjamo na to, kar je bilo pogrešeno do sedaj! Op. uredništva.

PODLISTEK.

Prijatelj Lovro.

Črtica po resnici. — Spisal August Šenoa. Prevel C—č.

Oče je razpravljajal z njim kakor svojim vrstnikom, neprestano ponujaje mu primorskega vina. Svak, družina so se upletali tu pa tam v govor, a tudi sestra, držeča dete na prsih, je rekla včasih svojo, šalé se. A mati? Bila je kakor iz marmorja. Nema, blažena je sedela kraj klopi, šepetaječa molitve in gledajoča na črno haljino svojega sina.

„E, Lovro“, oglašila se je črnooka jedrnata sestra, „vi možke glave ste pili na zdravje vseh, ali Lovro je pozabil, da on ni samo sin in brat, ampak tudi ujc. Pojdi bliže, brat, glej mojega dečka: tudi ta nekaj velja, ne bodi mu uročeno“, dodala je mlada žena, snemši robec z glave svojega jedinceta.

„Glej ga no! Lovro“, nasmejaj se je svak, „ali se ni vrgel po materi ta debelušek? Poln je kakor jabolko, pa tega ti niso miši donesle je-li katra? In poljubil je mož mlado ženo in rjavkasto dete, ki se je toli pametno in milo smejalo ujc.“

„Otvorjen je dom tvoj, v imenu Božjem in v imenu tvojem, narode slovenski...“ In zopet si bila jedenkrat srce slovensko, Ljubljana bela!

Sanjali smo! Tako nekako smo si najvni deželani pač predstavljali svoj čas otvoritev „Narodnega doma“ — a taka ni bila, Bog ve, da ne! Mesto slavnostno okrašenih ulic, štrlele so gole, ko novorojena piščeta, v neprijazno jesensko nebo nove hiše ljubljanske, „in contumaciam“ takorekoč blagoslovil je bil teden dni popred je den jedini duhovnik novo narodno poslopje, mesto slavnostnega sprevoda — „theater paré“, mesto velikanske narodne veselice s sodelovanjem vseh narodnih društev ljubljanskih — vojaški koncert, mesto navdušenega slavnostnega govora — trezno poročilo, da je do zadnje opeke zadolžen novi dom; in kakor najprimernejši okvir temu poročilu ekskluziven „sijajni ples“ za nemške oficirje in in kadete ter za one srečne narodne dame, ki premorejo toliko, da otvorjajo zadolženo slavnostno dvorano — s pariškimi toaletami...

Tako je bilo, nič drugače, in zategadelj je čisto naravno, da je v teh dveh „slavnostnih“ dnevih v potokih tekla narodna navdušenost nizdol po Ljubljani ter da so se razčarani in ogurčeni vračali domov vnanji „slavnostni“ gostje, obžaluje, da tudi oni niso ostali doma, kakor n. pr. koroški Slovenci.

Kdor pa je živel zadnjih par let v Ljubljani ter je uporabljal svoje oči v to, da je gledal, ta je moral vedeti, da drugače ne pride in ne more priti in da bi se bile zgolj slepilo narod o socialnih razmerah ljubljanskih z vsako drugačno otvoritvijo...

Res je, da so se razmere slovenske od tistega dne, ko je romal v narod prvi navdušeni poziv za „Narodni dom“, izdatno izpremenile, da se je vršila v zadnjih letih neka zdrava ali nezdrava decentralizacija z ustanovitvijo različnih narodnih domov ob periferiji, tako da povsem prvotna naloga ni več čakala doma ljubljanskega; žalostna resnica je tudi, da je vse to, v zvezi z ogromnim drugim narodnim davkom in posebno še v zvezi z političnim razkolom, neizmerno otežkočilo financi-

„Pojdi, nečisti jezičnik“, udarila je žena lahko po roki svojega šaljivega moža, „vidi se ti, da nisi na tešče. Misliš-li, da je brat prišel iz mesta za to, da bi poslušal tvoje bajke? Propovedi ti treba, propovedi!“

In vsi so se smijali od srca. Lovra je brzo minol smeh. Zmračilo se mu je čelo. Zamislil se je. Ti srečni ljudje! Tu je življenje, pravo, zdravo življenje. A on? Pogledal je na svojo črno haljino, zadržalo mu je srce! Pogledal je mater in pomiril se je.

Prazniki so minoli, a Lovru se je bilo vrniti v mesto. „Pusti me“, rekla je mati sestri, pospravljajoči Lovrove stvari, „pusti me, sama hočem. Kaj veš ti!“ In plakajoča na tiho je skladala prtijago. Ob slovesu prišla je Lovra za roko ter govorila, otiraje si solze: „Moli za-me, sinko, moli. Lepo znaš govoriti, kakor da je tiskano, torej znaš tudi lepo moliti. Oj, srečna sem, presrečna! Oprosti, ti si že sedaj gospod — ali jaz sem ti mati, mati!“

Po teh vedrih dneh nastala je noč v Lovrini duši, temna noč, burna noč. Dolgi hodniki senenišča so zevali vanj kakor odprta žrela. Lovro se je izogibal tovarišem. Postajal je vedno bledeji. Jel je moliti, moliti, pritiskaje čelo na molitvenik.

jelno uspevanje blage ideje in da sta v tem pogledu oproščena vsake krivde koli društveni odbor, toli n a r o d n a družba ljubljanska — a vzlic temu bi samemu sebi in narodu trosil pesek v oči tisti poznavalec razmer ljubljanskih, ki bi hotel trditi, da je vse to zakrivilo narodni fiasko, vršivši se 10. in 11. t. m. v središči Sloveuije.

Ne, gnjile socialne razmere ljubljanske so temu krive in ona v teh razmerah vzrasla gospóda, ki se že nekaj let igra „narodne aristokrate“ zlasti v čitalnici in ki se je polastila sedaj tudi „Narodnega doma“. In težko to ni bilo, ker je narodna čitalnica ljubljanska že po svojem narodnem poklicu bila poklicana tudi z vsega spočetka, da prevzame ulogo hišnega gospodarja v „Narodnem domu“.

A čitalnica ljubljanska je že zdavna, in zlasti odkar se je v Ljubljani decentralizovalo narodno društveno življenje z ustanovitvijo posebnih pevskih društev namesto čitalničnega zbora itd., popolnoma zgrešila svojo narodno in socialno nalogo. Namesto da bi se bila tačas postavila kakor čitalnica na najširše demokratično stališče, da bi bila združila v sebi vse narodno meščanstvo, si oskrbela velikansko čitalnico v ožjem pomenu besede, skrbela za bogato narodno knjižnico, prirejvala popularna predavanja itd., postala je po zaslugi nekaterih blaziranih mladih gospodov, ugledavših se v nemčurski kazino, po vzgledu zadnjega, vedno bolj ekskluziven klub, v katerem prostemu meščanu že zdavna ni več mesta. Svoje prihodke pa je trosila, namesto za prave svoje narodne namene, za tiste višje družabne pojave, ki so imeli že več let — in naj so se imenovali tudi „Vodnikov ples“ —, le še namen, da so nekatere bogate narodne dame tujim častnikom kazale dragocene svoje toalete. Pravo in resnično narodno družbo pa je bil prepodil s teh vesellic — in s tem tudi iz društva — neznosen luksuz nekateric in ekskluzivnost gospodujoče gospóde čitalniške. Roko na srce, gospóda, — tako je bilo in nič drugače. Saj izpričuje to dejstvo tudi naravnost smešno nizko število čitalničarjev v zadnjih letih. Niti 300 jih včasih ni bilo! — Slovesno

Ali dim njegove šrtve se ni vil proti nebu, ampak zgubil se je ob tleh. Zakopal se je v sv. Avguština, Hrisostoma in druge sv. očete, zaglobil se je v psalme. Zastonj, zastonj! Duh se mu je vračal k Berangeru, Góthe-u, Byronu in Mickleviču. Tu je najdeval samega sebe. Duša mu je bila kakor Byronov Mazeppa, privezan po kruti sodbi na besnega konja — na čas. Doba, mladost let, duša ranjena, krvava. Lovro je jel čitati, učiti se v noč. Ali ni se učil svetih očetov. Učil se je zgodovine, jezikov, matematike. Lovro ni bil pesnik, to je: ni imel ustvarjajoče sile pesniške. Ali duh mu je bil ogujevit zmaj. Vsprejemši v sebe toliko slik pesnikov velikanov, toliko silo različnih misli in občutkov, plamenelo mu je srce kakor ognjena gora. Bledel je, sušil se, a oči so mu plamenele vedno bolj. Našli so pri njem Kanta, našli Rousseau-ove „Confessions“. Od onega dne ga je po strani gledal predstojnik. „Vas je obsel nečisti duh, Vi ste pravi posvetnjak pod sveto haljo“. Od onega dne ni bilo več miru. Predstojnik mu je postal neprijateljem. „Vi ste husit, heretik!“ tako ga je grajal, „ali se v teh krivoverskih stihih čita večna modrost.“ (Pride še).

pa moram zatrditi na tem mestu, da uzornega narodnega moža, ki stoji že dolgo vrst na čelu čitalnice in pred katerim tudi tu globoko snemam klobuk, ne zadeva niti najmanjša kričda, da je prišlo tako, ker on je bil vsikdar preobložen z drugim narodnim delom ter je moral vsled tega vodstvo čitalnice prepustiti tisti gospódi — ki se v njej — koncem 19. stoletja! — igrajo aristokrate, akoravno so se rodili po ogromni večini v pošteni kmečki koči ali pa v skromni meščanski hiši. — Zgolj naravna posledica pa je, da je domišljavost in ekskluzivnost teh krogov, porodivša se pri leščerbah stare čitalniške in redutne dvorane, presešla vse meje pod blestečimi žarki električne luči v „Narodnem domu“.

In evo Vam vir škandaloznega postopanja ob otvoritvi „Narodnega doma“, ki je danes (postranski prostorčki, oddani nekaterim drugim društvom za arhive itd., tu ne prihajajo v poštev) faktično tak, da odgovarja svojemu narodnemu namenu le — pod zemljo, v sokolski telovadnici.

Teško je bilo položiti prst na to skelečo rano, a otvoritev „Narodnega doma“ pokazala je predrastično, da tako ne sme in ne more iti naprej, ako se hočemo izogniti skrajni narodni demoralizaciji. Glej zadnjo številko celovškega „Mira“! Ob periferiji moramo v trdem boju braniti vsako pest slovenske zemlje, s krvavimi žulji naroda vzdržujemo slovenski deci slovenski pouk in ko utrujeni iščemo tolažbe in krepila tam v srci Slovenije, ko tja zaupno obračamo svoje oči, tedaj moramo gledati prečudne prizore: narod se podi iz palače, na kateri naj se blesti napis: „Narod sebi!“, ker bi skromna suknja malega obrtnika in kmečki jopič ženirala nemške oficirje in pač tudi narodne dame v tistih „višjih družabnih pojavih“; ker se je bati za dragoceni „štuk“ dvoran in pa za pariške toa-lete narodnih „zastopnic“; tista „creme de la creme“ moške narodne inteligencije, ki naj nam danes ali jutri stopi na čelo v narodnem boju, pa se parfimuje z vsemi vonjavami Arabije ter se uči govoriti skozi nos, dočim bi se v rudeči srajci sokolski za zlate zaklade ne prikazala na ulico. Stoprav pri fraku se jim pričinja veljaven narodnjak. Smešno bi bilo vse to in nič več, sedaj koncem 19. stoletja, da nima — ker smo tako mal narod — silno kvarnih posledic za razširjanje in utrjevanje narodne ideje.

Saj nihče ne bi zameril tisti gospódi, ako šele živeti po svoje, a narodnega družbenega življenja, narodnega doma naj ne okužujejo s svojimi — vonjavami! Naj si ustanové klub, ekskluzivnejši od najekskluzivnejšega londonskega, a v — „Narodnem domu“ mu ne sme biti mesta. Saj prava narodna družba ljubljanska težko dovolj občuteva že socialno lice novega gledališča, ki po svoji obliki, namenjeni v prvi vrsti nemški stranki brez — naroda, mnogo bolj spominja na dvorno gledališče kake nemške duodec-državice smešnega spomina, nego na narodno gledališče. Če so že tu, žalibog, prostori za narod tako potisnjeni v kot in skriti, da se slavni gospódi v ložah in na blazinastih sedežih ni treba profanirati ob pogledu „miseræ plebis contribuentis“, katera jedina bi zamogla v svoji masi (za katero pa v gledališči nedostaje prostora), povzdigniti na trdno stališče slovensko Talijo, tedaj pa nikari pozabiti, da sta zgradila „Narodni dom“ po besedah našega dičnega župana „gospod in hlapec, bogatin in siromak, meščan in kmetovalec“ in da morajo biti vsled tega domačini v njem — vsi!

Značilno je dovolj, da sta dva izmed najuglednejših prvakov ljubljanskih čutila potrebo na otvoritvenem banketu izpregovoriti besede, ki sem je postavil na čelo tem vrsticam; predloga, da naj se spomladi priredi še posebna otvoritvena slavnost za — kmete, sicer ne smatram posebno srečnim, a navedena pojava sta mi na sebi veselo znamenje, da prodira isto osvedočenje, kateremu sem dal duška sine ira et studio v predstoječih vrsticah, tudi že v najmerodavnije kroge ljubljanske. Dal Bog skorajšnje zdrave reakcije! — Bela Ljubljana, ne pozabi naroda, da narod ne pozabi — tebe!!

—II—

Politiške vesti.

V TRSTU, dne 19. oktobra 1896.

Državni zbor. (Proračunski odsek.) Sedaj se je še minister Gautsch zameril levičarjem. V proračunskem odseku je zagovarjal svojo predlogo za odpravo, oziroma poddržavljenje koležnine na vseučiliščih (to so pristojbine, ki jih plačujejo vseučiliščniki profesorjem). Minister Gautsch je zagovarjal predlogo s potrebo, da so profesorji neodvisni od dijakov in da se jim enakomerno uredi in povišajo plače. Levičarji, so bili zoper predlogo, večina pa je vsprejela zakon. „N. Fr. Presse“ pripoveduje danes, zakaj so Nemci proti odpravi koležnine. Jako jednostaven razlog: ker ista velja — v Nemčiji. Mar smo res tako odvisni od Nemčije, da bi morali v vsem posnemati Germane? „N. Fr. Pr.“ se boji, da profesorji iz Nemčije ne bodo hoteli več prihajati na naša vseučilišča, ker ne bodo hoteli biti odvisni od vlade. Teh nemških profesorjev bode pogrešala „N. Fr. Presse“. Hinc illae lacrimae. Mi pa pravimo: še bolje, ako jih ne bode; vsaj se ne bode tako širil tisti prusjaški duh med nemškim dijaštvom!

Politiška pritvaranja v Bosni. Iz Zaprēba javljajo: Nalogom više oblasti v Sarajevu zaprli so v Mostaru arkimandrita Krištofa Mihajloviča, gvardijana pravoslavnega samostana Lucijana Jovanoviča, načelnika srbske občine v Mostaru Peroviča in bogatega trgovca Dukiča, bratranca pokojnega vojvode upornikov, arkimandrite Nikefore Dukiča. Ta pritvaranja imajo politiške vzroke.

Italija in Trident. Povedali smo že, da je tudi Italija sodelovala na slavlju v Tridentu, da tako potrdi vzajemnost z brati v južnem Tirolu. Med drugim je sklenil mestni zastop v Florenci, da ob tej priliki priredi spominsko medaljo se sliko Dantea na jedni strani, na drugi strani pa z napisom: „Dne 11. oktobra 1896. Florenca Tridentu, kateri v italijanskem se potrjuje slavo Danteovo“. (Si znači d; a Italijanom je navada, da imenujejo svoj jezik „od si“, ker Dante v nekem stihu nazivlje Italijo zemljo, v kateri zveni — si!) Ta kolajna se je podarila municipiju v Tridentu, da jo ohrani v svojem arhivu. Minister nauka je čestital kiparju Zocchi-ju, prijavivši mu, da je odlikovan komendom reda italijanske krone. Vidi se torej, da Italija ne pozna ozirov do svoje zaveznice Avstrije in da jej ni malo ni do tega, da bi skrivala svoje težnje. Toda čuditi se temu ni, saj naši državniki sami se svojo politiko hranijo in podpirajo italijanske aspiracije. Je tako in ni drugače: prevelika obzirnost na jedni strani vzbuja brezobzirnost na drugi strani. Ker na naši strani tirajo tako daleč obzirnost do italijanske občutljivosti, da raje poslušajo tožbe in jadikovanja državi zvestega življa hrvatsko-slovenskega, nego da bi malce stopili na kurje oko predobro poznani kliki, ki je v tesni zvezi z aspiracijami v Italiji, pa si onkraj meje tolmačijo to obzirnost kakor slabost in onemoglost, kar ravno poraja — brezobzirnost. Ta tridentinska slavnost je bila jako poučna. Sicer pa bodemo še obširneje govorili o tem predmetu v posebnem, že objavljenem članku.

Tu bodi le še omenjeno, kako pišejo iz Gorice „Agrarier Tagblattu“: V Avstriji izhajajoči irredentistiški listi potajujejo se ve vse one momente slavnosti, ob katere bi se utegnili spodtikati cenzura; med vrsticami pa je lahko čitati njih radost in zadoščenje na tem, da je slavnost izpala popolnoma v zmislu irredente. Ako hočemo izvedeti popolno in nepobarvano istino o vršenju Dantejevih slavnosti v Tridentu, treba čitati kateri italijanski, v Avstriji prepovedani list. Tu se človeku ježe lasje na glavi, kajti izrazi, v katerih se govori o Avstriji in naši vladarski hiši, presežajo vse meje. In takih listov so te dni v tisočih eksemplarov utihotapili v Gorico.

Na kratko: vsa tridentinska slavnost je bila irredentistiška demonstracija, kakoršne še ni bilo v Avstriji in na tej slavnosti je bila Gorica zastopana po županu Venutiju. S tem gospodom se moramo pobaviti nekoliko. Dr. Venuti ima vedno dve sveči pri rokah, jedno za Boga, drugo za hudiča. Ko se vozi na Dunaj opisovat Slovence — kar se dogaja prav pogosto — tedaj prižiga patrijotško svečo; kadar pa se udeležuje kakega italijanskega zborovanja, kakor n. pr. občnega zbora „Legge nazionale“ v Kopru, razkritja Tarti-

nijevega spomenika v Piranu, kjer se je višilo istotako, kakor sedaj v Tridentu, potem pa prižiga svečo, posvečeno Italiji. Nadejamo se, da je minister-ski predsednik grof Badeni sedaj odprl oči gledé dveh duš dra. Venutija“.

Postopanje zoper Ferdinanda bolgarskega. Razpravljanja Cankovcev z vstočno-rumeljskimi unionisti o zjedinenju in skupnem postopanju protu knezu Ferdinandu Koburgu, razširila so se tudi še na Karavelovo skupino, ker se v Peterburgu želi, da se vsi rusofilski elementi združijo v jedno stranko. Vodstvo nove stranke prevzame ali Cankov, ali pa unionist Madšov. Knezu Ferdinandu izročé spomenico, v koji bodo navedena zahtevanja združenih rusofilov. Knez bode moral te zahteve ali vsprejeti in izvesti takoj, ali pa proglasijo Cankov in tovariši bolgarski prestol izpražnjenim.

Kasala — na prodaj? Londonskemu „Standardu“ javljaja iz Rima: Italija odstopi Angleški utrdbi Kasala v Eritreji proti temu, da ji Angleška povrne stroške okupacije. Angleška kupi italijanske utrdbi ter zgradi železnico iz Kasale v Keren (Sudan), katero Italija podaljša do Masave. — Angleški vojski bode dovoljen prehod preko Eritreje.

Temu nasproti javlja korespondenčni zavod iz Londona: Vest, ki jo je prinesel neki rimski list (in kojoj so sporočili „Standardu“ gledé odstopa Kasale Angleški), je povsem neutemeljena.

Različne vesti.

Shod na Proseku — razpuščen! Javni shod pol. društva „Edinost“, ki se je vršil, ali bolje rečeno: ki bi se bil imel vršiti minole nedelje na Proseku, je zastopnik politišne oblasti, slavnega mestnega magistrata, komisar Vidusso, razpustil — ne vemo zakaj! Javna zborovanja še razpuščajo navadno, ali če se kali mir, ali kadar govorniki posezajo preko dopuščenih mej; tu pa je prišlo do razpuščenja, ker se je komisar neopravičeno utikal v razpravo — peronosperil! Čudne pojme ima ta posp. Vidusso o nalogi zastopnika oblasti na javnih shodih. Kdo mu je povedal, da mu je naloga utikati se v meritorne razprave? Ne vemo, ali je res ali ne, toda čuli smo, da so politišne oblasti uprav letos dobile poseben nalog, da morajo dajati svojim poverjenikom na zborovanih stroga navodila, da se oni nimajo ni malo utikati v meritorna razpravljanja, ampak da je jednostavno razpustiti zborovanje, ako je dovoljno tehtnih razlogov za to. Tako pravi torej ministerstvo. Zdravi človeški razum pa nam pravi, da povod razpuščenju mora priti od govornikov ali zborovalcev, nikakor pa ne od zastopnika politišne oblasti, kakor se je to dogodilo na Proseku, koje posl. Ivan Gorjup poročal o — peronospori.

Dejstvo samo že, da se je magistratni komisar neopravičeno utikal v poročilo, je vzbudilo glasno nevoljo med zborovalci. Tej nevolji je dalo izraza — toda v povsem mirni besedi — več govornikov, a na vsako besedo je reagoval g. komisar srdito kakor sršen. To je bilo olje v ogenj. Slednjic pa so zborovalci in govorniki odločno protestovali proti temu, da zastopnik oblasti govori v italijanskem jeziku. Jezik društva je slovenski in zborovalci sami Slovenci; jasno je torej, da tudi zastopnik oblasti bi moral govoriti slovenski. In ker so zborovalci glasno pritrjevali, ko so govorniki povdarjali to zahtevo najjednostavnije pravice in potrebe — razpustil je g. komisar zborovanje. Način pa, kakor je postopal ta gospod, je zbudil v nas uverjenje, da je že s tem namenom prišel na shod, da ga — razpusti.

Občinstva pa je bilo toliko, da so ljudje stali doli po stopnjicah; a vrišč med to množico, ti burni pojavi ogorčenja, morali so pončiti komisarja, da ne zapušča dvorane kakor — triumfator. Mi smo zadovoljniji, kajti efekt je bil tak, kakoršnega si gotovo ni želel komisar. O tem ga je poučilo ranjanje in pevanje, ki se je razlegalo po shodu po vsem Proseku. Prihodnjo nedeljo pa pojedmo zopet tja gori, da rešimo določeni dnevi red.

Podrobneje poročilo o razpuščenem shodu prinesemo v današnjem večernem izdani.

Sedaj priznavajo in opravičujejo! Čujte vsi vi po Istri, ki ste se dali preslepiti od lažij laških agitatorjev: zadnja „Istria“, to je glasilo deželnega odbora istrskega in italijanske večine deželnega zbora, je priobčila članek pod naslovom „L'apertura delle scuole e la tassa scolastica“. Za danes

konstatujemo iz tega članka samo to, da „Istria“ ne le da pripoznava, da je italijanska stranka po temeljitem premišljevanju uvela šolske takse, ampak se tudi zviža v dveh dolgih kolonah, da bi opravičila ta svoj korak!

Vzemi te v roko 770 številko „Istrie“ od dne 17. oktobra 1896. in tam najdeš na tretji strani dotični članek! Tam najdeš pripoznano, da so Italijani uveli šolsko takso! Taka je resnica in ne drugačna.

Torej tudi škof Flapp! Tako vsklika danes „Il Piccolo“. Kaj se je zgodilo strašnega? Škof Flapp je šel med — nasprotnike Italijanov! „Piccolo“ brzojavljajo iz Vižinade: „Danes, povodem birme, je škof propovedoval slovanski, kar se še ni dogodilo do sedaj v naši cerkvi. To je vzbudilo splošno indignacijo radi žaljenja našega narodnega čuta. Municipij in meščanstvo, užaljena, sta se odtegnila slavnostim“. Ali glavno je v nastopnem za onega, ki ume čitati med vrstami: „Na škofa je ta senzacija, provzročena po njegemu protinarnodnem činu, napravila tak utis, da se je dal, boje se kake sovražne demonstracije, spremljati iz vasi po orožnikih!“

Škofje, spremljani po orožnikih, to je najnovejša slika v kalejdoskopu istrskem. Stvar gre crescendo: za hrvatsko-slovenskimi poslanci so prišli na vrsto vladni komisarji in za komisarji — škofje. Kdo bode prihodajič moral bežati pred „užaljenim narodnim čutom“ Italijanov?!

Osebnost. Dvorni svetovalec Anton Krekich pl. Treuland vrnil se je sé svojega dopusta v Trst.

Imenovanja. Poštini vežbeniki so imenovani: Egidij Specher, Rudolf Wruss, Edvard Bortoluzzi, Gaston Sancin, Just Pešle, Hektor Lister in Ivan Russaz, vsi za Trst; Edvard Span, Ivan Casovinz in Matija Röthl za Ljubljano; Karol Mikšiček za Gorico in Adolf Eisenzapf za Pazin.

„Wiener Ztg.“ javlja, da je finančni minister imenoval oficijala Schmideka višim kontrolorjem pri glavnem carinarskem uradu v Trstu.

Nov zdravnik. Dr. Karol Heinzl je dobil dovoljenje, da sme vršiti zdravniško prakso v tržaški občini.

Ženski podružnici sv. Cirila in Metoda so darovali: ga. Bučar-Drobnik 1 krono, gč. Inglič 1 krono, g. prof. Trinko 4 krone, Marica 1 krono 26 st., g. Hilleprand 2 kroni. Gospa Metlikovič je nabrala v veseli družbi v društveni krčmi na Greti 2 kroni. Vsem darovateljem najprisrčnejša zahvala.

Doneski za možko podružnico družbe sv. Cirila in Metoda v Trstu. Gosp. Volk je daroval 1 krono, ker je v šipo skočil in jo razbil, g. Milič Alojz iz Nabrežine je nabral o priliki izleta Sokola v Sv. Križ v gostilni g. Ipavca 11 kron 66 stot. G. Anton Vrabec trgovec in posestnik v Trstu je daroval kot Ciril-Metodov dar 2 kroni 40 stot. Nadalje so darovali: Radoslav Srebotnjak, Jaromir Bizjak, Radivoj Pelicon, Slavoj Bratolič, Davorin Stanič, Vekoslav Skrbisa in Radivoj Turk 1 gld. 70 nč. o priliki, ko so premenili svoja imena v prava slovanska. Slednjič je nabrala domača družba Barkovljanov pri izvrstni kaplji v krčmi pri „Rumeni hiši“ v Barkovljah 11 K. obžaluje letošnjo predobro letino „saramente“.

Družbi sv. Cirila in Metoda v Ljubljani so poslali od 19. julija do 4. oktobra 1896: (Konec.) Gdč. Mici Umberger je nabrala v gostilni pri „Kolovratarju“ v Ljubljani s „sokolskim strelcem“ 3 gld.; podružnica Gorenjska Dolina v Kranjski gori 44 gld. 2 nč., in sicer 36 gld. 70 nč. članarine in 7 gld. 32 nč. iz nabiralnika v župnišču; g. Iv. Štefe v Ljubljani 50 knjig; gg. Helena Bizjak, Terezija Bizjak in Jos. Repič v Ljubljani po 1 gld.; podružnica v Medgorjah na Koroškem 20 gld. (za l. 1895); g. Ign. Gruntar, c. kr. notar v Ribnici, 25 gld. kot preostanek stroškov ribniško-velikolaškega vlaka v Ljubljano dne 25. aprila; č. g. Iv. Tomazič, mestni župnik v Škofji Loki, ki je že ustanovnik pri dveh podružnicah, je poslal akcijo dolenskih železnic za 100 gld. kot pokroviteljino; „Neimenovani“ iz Voloske 10 gld.; „Za črni kruh iz Šiške“ po g. Štefetu 50 nč.; slavno uredništvo „Slovenca“ zbirko 17 gld. 52 nč.; č. g. J. Ramoveš, župnik v Poljanah 60 gld. iz dveh nabiralnikov, in sicer so nabrali poprej 17 gld.;

dne 8. septemb. pri slavnosti Janeza in Jurija Šubica ste nabrali dve domorodni dami 33 gld. in 10 gld. je dar g. tovarnarja Jul. Stareta v Mengšu; g. Josip Korošec, podružnični blagajnik za Kropo-Kamnogorico in Dobravo, je poslal 146 gld. namreč 100 gld., da postane podružnica že v drugi pokroviteljica, 10 gld. ustanovnine, 31 gld. letnine in 5 gld. namečka; podružnica v Železnikih 100 pld. pokroviteljine; podružnica za Šteben in okolico 24 gld.; iz Stare Oslice 1 gld. 10 kr. za velikovško šolo; g. Ign. Merhar v Prigorici iz nabiralnika 6 gld.; g. Jos. Mercina, gostilničar v Gornjem Kašlju, 2 gld. 31 nč.; g. Jos. Šelovin v Idriji 4 gld., katere je nabrala vesela družba pri odhodnici g. Fr. Gabrovške v Idriji; g. Avg. Drukar v Kranju 5 gld. iz nabiralnika pri Golarju; g. dr. Tavčarjeva v Ljubljani iz nabiralnika 3 gld. 65 nč., podružnica na Rečici 36 gld.; g. Fr. Hrašovec, vpok. sodnik v Gradci 8 gld. 18 nč. iz nabiralnika g. Franje Zabred-ove v Gradci in 1 krono vsled izgubljene stave Ličanove Roze; č. g. župnik Jos. Černko, blagajnik Vuhred-Marenberške podružnice, 30 gld. letnine ter iz nabiralnika v Marenbergu in g. Al. Benkovič iz Kamnika 2 gld. kot dar č. rodbine Bahovčeve in g. pošiljatelja.

Srčno priporočamo vesoljnemu Slovenstvu našo družbo ter zaupanjem pričakujemo obilnih darov. *Blagajništvo družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani.*

Razpisane službe. Na policijskem ravnateljstvu v Trstu izprazneno je jedno, oziroma dve mesti koncipista v IX., oziroma X. [pl. razredu in pa nekoliko mest konceptnih vežbenikov z „adjutom“. Prošnje je uložiti do 10. novembra t. l.

Porotne razprave v Trstu. Prihodnje porotno zasedanje pred deželnim sodiščem tržaškim prične dne 30. novembra t. l. Predsednikom porotnim razpravam je določen predsednik deželnega sodišča, dvorni svetnik Mihajl Urbancich, njegovima namestnikoma pa svetovaleca viteu Defacis in vitez Nadamlenzki.

Po trgatvi. Došel nam je nastopni mali donesek k domači zgodovini. Ker je sedaj dovršena letošnja trgatva po Bregu in okolici, naj objavim nekoliko podatkov iz minolih dob.

L. 1472. so trgali po Bregu in po okolici tržaški nezdrlo grozdje že meseca avgusta, ker so sovražne trume pretile, da uničijo popolnoma ves pridelek. Vino je bilo kislo in neprijetno. — L. 1629. tudi ni bilo ugodno ne „brežanki“ ne „muškati“, kajti oskrbnik brižinskega škofa, gospoda Loki, Rožarju, Zvonigradu itd., poroča: da se „črnikalec“ (vino) ni poneslo, kakor tudi drugod ne, pač pa „prosekar“, ki pa se je zelo podražil radi premnogih kupcev.

Da se je vinogradarstvo in vinarstvo zgodaj udomačilo v naših krajih, priča med drugim prepoved tržaškega magistrata l. 1493. (ker takrat je Breg pripadal k okolici tržaškega mesta), s katero je bilo ostro prepovedano sekati drva, češ, da ne bi potem kmetje na tisti prostor zasajali trte.

In leta 1294. oddajala se je v Ricmanjih desetina od domačega kakor tudi od inostranega vina gosposčinam: škofu tržaškemu, nunam in Saverjem.

Zgodaj torej so bila na glasu v minolih časih iz domačih vin: muškati, „črnikalec“ (od katerega so stanovi na Kranjskem dne 8. februarja 1581. sklenili poslati 5 tovorov v zahvalo Vojvodu Ljudevitu Virtemberskemu) in „brežanka“, ki je najbolj zaslovela na Kranjskem kakor pričuje Vodnik v svojih pesmih.

Pokvarjeno blago vsled deževja. Borzna deputacija tržaška se je odločila na podlagi vestnih poizvedovanj, da bode izdajala trgovcem na njih zahtevanje potrdila, da oni nikakor ne morejo biti odgovorni zato, da se je dne 14. t. m. vsled poplave pokvarilo pri njih deponovano blago, ker leži vzrok temu v nepredvidnem elementarnem dogodku.

Strašen zločin se je izvršil v nedeljo popoldne, ki je provzročil senzacijo po vsem mestu. Vdova Salvago je imela na Vrdeli (ulici Giulia in San Cilino) kampanjo jednakega imena. Sredi kampanje stoji lepa hiša in poleg le te manje poslopje, v katerem je pri tleh stanovala 66letna Salvago. To poslednjo so našli v nedeljo v podstrešju vso v krvi. Komisija je konstatovala, da je dobila v glavo dva hitca iz revolverja. Organi javne varnosti so dali zapreti zeta umorjene, 50letnega Mangachi-a in pa njega 30letno kuharico Antonijo

Petrogno. Tadi 13letni sin Mangachi-a je baje na sumu, da je sodeloval na tem umorstvu. Seveda so dosedaj vse to le indicije, jasnosti pa prinese še-le preiskava, ki se je uvela. Prvi so seveda prišli na lice mesta organi pol. komisarijata v ulici Scussa z višim komisarjem Bacherjem na čelu, ki je posebno previdnostjo odredil vse potrebno za konstatovanje dejstev zločina; pozneje je seveda došla sodna komisija. Zaslivanja na komisarijatu so trajala do polnoči, ko so gori imeavovana odveli v zapore v ulici Tigor.

Ganljiv prizor. Te dni dogodil se je na dunajskem drž. kolodvoru srce pretresujoč prizor. Ko je imel oditi vlak v Pešto, pririla se je zkozi občinstvo mlada, bleda žena. Za njo sta šla jokaje dva otroka. Žena je iskala svojega moža, ki jo je zapustil in je hotel pobegniti se svojo ljubico. Slednjič ga je našla v jednom kupéju II. razreda, sedečega poleg svoje ljubice. Nesrečna žena je pokleknila pred njim in ga rotila pri vsem, kar mu je svetega, naj ne ostavi svojih otročičev. V tem je zazvonilo v tretjič, vlak je zažvižgal in krenol iz postaje. Na oknu dotičnega kupéja pa je slonel brezsrčni, brezvestni mož, se porogljivo smejal in vrgel bédni ženi v slovo — jeden srbrn goldinar! Žena je omedlela in se zgrudila na tlak. Odnegli so jo v čakalnico, kjer so jo obudili k zavesti. Načelnik postaje in vsi prisotni so bili globoko ginjani na tem, kar so videli, in ogorčeni so bili na brezsrčnosti moža. Nesigurnimi koraki in jokaje je šla bédna ženska s postaje z otročičema.

Pomiloščeni morilec. V Chrudimu je 29letni sluga Pavek to spomlad v gozdu oskrnil neko dninarko in neko 14letno dekle. Poslednjo je potem zadušil in vrgel truplo v potok. Porotno sodišče je obsodilo Pavka zaradi teh hudodelstev na smrt na vešalih, toda, ker ga je Nj. Vel. cesar pomilostil, spremenilo je najviše sodišče kazni v dosmrtno ječo.

Ruska narodna pevkinja. V Peterburgu živi 70letna Irina Andrejevna, ki popeva ruske narodne pesni in pripoveduje pripovedke. Jednih in drugih zna ta izredna starka okolu 1900 — na pamet! Kakor pravi, zabeležila sta si pisatelja Barsov in Vinogradov po njenem narekovanju cele zvezke narodnih pesmi in pripovedk.

Tedenska statistika tržaška. V tednu od 4. do 10. t. m. rodilo se je v tržaški občini 54 zakonskih otrok (29 možkih in 25 ženskih) ter 11 nezakonskih (6 možkih, 5 ženskih). Razven teh jih je bilo 5 mrtvorojenih. — V isti dobi je umrlo 76 oseb (43 možkih in 33 ženskih). Z ozirom na število prebivalstva, računano na 161.886 ljudij, nešteti vojaštva, pride 24-32 mrličev na vsakih 1000 duš, ako računamo povprečno umrljivost na leto na temelju števila umrlih prejšnjega tedna. — Zdravniški izkaz navaja med vzroki smrti: 3 slučaje dávice, 1 sl. legarja, 16 sl. jetike, 8 sl. vnetja sôpnih organov, 4 sl. kâpi itd.

Zanimiva razsodba. Neko okrajno sodišče avstrijsko je obsodilo neko prodajalko novin na 14 dni zapora, poostrenega jednim postom, radi prestopka, storjenega s tem, da je za malo odkškodnino posojevala liste, izročene jej v razprodajo. Svojo razsodbo je okrajno sodišče utemeljilo s tem, da je prodajalka provzročala škodo lastnikom lista, kajti dotičnik, ki je dobil list na posodo, ga gotovo ni več kupil, kakor bi ga bil sicer. A kazni ni zadela samo prodajalke, ampak tudi lastnika tabakarne, kajti zgubil je licenco vsled one obsodbe. Okrajno sodišče je potrdilo razsodbo prvega sodnika. — To naj vzamejo na znanje tudi naši tobakarnarji.

Utopil se v slivovici! V srbskem mestu Jagodini je te dni neki seljak, oče mnogoštevilne obitelji, kahal slive za žganje. Ko sta s hlapcem dvigala veliki kotel, spodletelo se je seljaku kdo zna kako in prevrnil se je na glavo v kotel. Minolo je seveda par minut, predno so mogli nesrečneža izvleči iz kotla. Mož je umrl par ur zatem v strašnih bolečinah.

Nerazumljena šala. Nekemu trgovcu se je porodil prvi sin. Vesel je brzojavil presrečni oče epohalni dogodek svojemu v inozemstvu živečemu bratu. Hote se v svojem veselju nekoliko pošaliti, brzojavil je: „Danes mi je došel v hišo deček, ki se izdaje za tvojega nečaka“. Brat, ki ni bil razumel prikrite brzojavke, vzela je stvar resnobno, ter odgovoril takoj: „Znaš, da jaz ne-

